

Роксолана Ханик-Посполітак,
*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри галузевих правових наук
Національного університету «Києво-Могилянська Академія»,*

ПУНКТ 5 Ч. 1 СТ. 96 ЦПКУ (ЗАЯВЛЕНО ВИМОГУ ПРО ПОВЕРНЕННЯ ВАРТОСТІ ТОВАРУ НЕНАЛЕЖНОЇ ЯКОСТІ): «МЕРТВА» НОРМА ЧИ РЕАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ?

Метою запровадження у цивільному процесі наказного провадження було спрощення, скорочення та здешевлення судової процедури у тих випадках, коли це можливо та виправдано, що відповідає принципу процесуальної економії.

Серед підстав, за якими може бути видано судовий наказ, п. 5 ч.1 ст. 96 Цивільного процесуального кодексу України (далі – «ЦПКУ») називає «заявлено вимогу про повернення вартості товару неналежної якості, якщо є рішення суду, яке набрало законної сили, про встановлення факту продажу товару неналежної якості, ухвалене на користь невизначеного кола споживачів». Дане положення залишається без змін у проекті ЦПКУ, що розроблено радою з питань судової реформи¹. Слід зазначити, що даної підстави не було у ЦПКУ 2014 року. Лише з внесенням змін та доповнень у ЦПКУ в 2010 році було введено дане положення. Дана норма є прикладом захисту судом суспільного інтересу².

Якщо подивитися досвід наших сусідів (Білорусії, Німеччини, Польщі, Російської Федерації), то такої підстави видачі судового наказу ми не знайдемо.

Судова практика показує, що на даний момент жодного судового наказу в Україні по вказаній підставі (п. 5 ч.1 ст. 96 ЦПКУ) видано не було. Чому така ситуація існує на даний момент?

П. 5 ч. 1 ст. 96 ЦПКУ називає одну обов'язковою передумовою видачі судового наказу. Однак дану передумову можна розбити на декілька складових елементів, зокрема має бути:

- а) позитивне судове рішення;
- б) яке набрало законної сили;
- в) що ухвалене на користь невизначеного кола споживачів;
- г) в якому встановлено факт продажу товару неналежної якості.

Отже, основна складність застосування п. 5 ч. 1 ст. 96 ЦПКУ полягає в тому, щоб було ухвалене рішення на користь невизначеного кола споживачів. В даному випадку йде мова про так звані «колективні (групові) позови. Реалізація яких на даний момент є складною, а відповідно й не виникає передумов для звернення із заявою про видачу судового наказу. Тому й можна говорити про не

¹ <http://jrc.org.ua/upload/steps/4bdb30572972eec7a7c7d9f9f263b61d.pdf>

² Цивільний процесуальний кодекс: науково-практичний аналіз. – К.: ВД «Дакор», 2013. – С. 193

можливість застосування даного положення на практиці, оскільки українське процесуальне законодавство ще не передбачає існування колективних (групових) позовів. Такої ж думки дотримуються й інші науковці.¹

На даний час, відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 25 Закону України «Про захист прав споживачів» можливим є подання лише позовів про визнання дій продавця, виробника (підприємства, що виконує їх функції), виконавця протиправними щодо невизначеного кола споживачів. Так, Голосіївський районний суд м. Києва 06 червня 2016 року у справі № 752/5983/15-ц задовольнив повністю позов ГО «Громадський контроль захисту прав споживачів» до Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Центр харчових технологій» про визнання дій виробника протиправними щодо невизначеного кола споживачів і припинення цих дій.² На нашу думку, ці позови уже можна назвати колективними. Однак і вони не набули широкого застосування³.

Що ж стосується факту продажу товару неналежної якості щодо невизначеного кола споживачів, то ні в Законі України «Про захист прав споживачів», ні в процесуальному законодавстві не передбачено процедури розгляду такої категорії справ. Тому і юристи-практики також говорять про неможливість застосування п. 5 ч. 1 ст. 96 ЦПКУ⁴. На жаль, дієвого механізму вирішення даної категорії справ не передбачено і в проекті ЦПКУ, що розроблений Радою з питань судової реформи.

Таким чином можна констатувати, що на даний час положення п 5 ч. 1 ст. 96 ЦПКУ хоча і є позитивним, однак не застосовується, оскільки відсутні як нормативні, так і організаційні передумови для цього. Для їх застосування необхідним є внесенням змін до низки інших норм ЦПКУ, зокрема позовного провадження щодо запровадження дієвого механізму подання позовів в інтересах невизначеного кола споживачів. Лише в цьому випадку можна буде констатувати ефективність даної норми ЦПКУ.

¹ Курс цивільного процесу: підручник /за заг. ред. В.В. Комаров. — Х.: Право, 2011. — С. 664-665.

² <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58195404>

³ ВСУ. Узагальнення судової практики від 01.02.2013. «Судова практика з розгляду цивільних справ про захист прав споживачів (2009 - 2012 рр.)» - - [Електронний ресурс] - Режим доступу - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0006700-13?nreg=n0006700-13&find=1&text=%ED%E5%E2%E8%E7%ED%E0%F7%E5%ED%EE%E3%EE-> назва з екрану

⁴ Див. там же